

Téma

1. Občanská společnost v politice – staré slabosti či nová síla?

Občanská společnost představuje amalgám nejrozmanitějších zájmů, organizací a aktivit, který stále nabaluje další a další prvky. Tento svět většinou funguje paralelně k národním státům, někdy státní a mezistátní instituce doplňuje, jindy popírá. Kde vlastně existují hranice tohoto světa a co jeho obyvatele spojuje? V čem se organizace občanské společnosti (ne)liší od státních a ziskových organizací? Jaké zájmy se mohou také skrývat pod hlavičkou "nevládní" či "neziskové"? Má vůbec smysl hovořit o globální občanské společnosti? Může občanská společnost existovat bez právního systému národního státu? A globální občanská společnost bez určitého rámce globálního?

V užším – více politickém - slova smyslu se o globální občanské společnosti hovoří zejména v souvislosti s globalizací. Globální občanská společnost nezřídka vystupuje coby symbol celosvětového hnutí, jež se proti současné podobě globalizace ohrazuje a přichází s návrhy na alternativní "politiku globalizace". Chce-li toto "portoalgreské hnutí" ovšem klást zásadní otázky ohledně legitimacy, reprezentativnosti či průhlednosti stávajících politických institucí a nadnárodních korporací, nemělo by být s to uspokojivě zodpovědět tytéž otázky do vlastních řad? Koho zastupuje globální občanská společnost? Z jakého titulu prosazuje své zájmy? A jaké zájmy to vlastně jsou – nakolik univerzální a do jaké míry partikulární? Neexistuje i zde nějaká skrytá, postranní agenda?

Globální občanská společnost zdaleka není homogenním celkem. Její mnohotvárnost, kreativita a nejrůznější experimenty, jež rodí, patří mezi její silné stránky. Avšak existuje v jejím nitru dostatek odvahy kriticky reflektovat své stinné stránky? Charakter občanské společnosti na Jihu a na Severu se liší. Posouvá se těžiště globální občanské společnosti, např. v důsledku Světového sociálního fora, od západní podoby velkých nevládních organizací spíše směrem k sociálním hnutím a tzv. grassroot organizacím typickým pro země Jihu? Do jaké míry vládne globální občanské společnosti západní myšlení, metody, struktury, aktivity a peníze? Na jakých finančních a jiných zdrojích vlastně závisí organizace globální občanské společnosti a existuje mezi nimi také jakýsi politický trh? Co si od podpory slibují dárci? Jaké jsou hlavní příležitosti či naopak rizika portoalgreského hnutí?

2. Dilemata globálního řízení - demokracie versus efektivita?

Politickou mocí rozhodovat o globálních záležitostech však disponují výhradně národní státy či jimi zřízené mezinárodní organizace. Rozhodnutí, jež zástupci států činí na mezivládní půdě, mají značný dopad na životy zastupovaných občanů. Důsledky těchto rozhodnutí jsou nezřídka daleko větší, než možnost občanů tato rozhodnutí ovlivnit. Na konferencích Forum 2000 se o demokratickém deficitu mnoho hovořilo. Péče o demokratický charakter společnosti je občanské společnosti velmi blízká. Mnohé přeshraniční aktivity občanské společnosti proto usilují o reformy vedoucí k větší průhlednosti, odpovědnosti a inkluzivitě mezinárodních institucí, jako jsou MMF, WTO či EU. Ti radikálnější požadují jejich zrušení a návrat k rozhodování na místní úrovni. Potřebujeme skutečně menší, pomalejší a více kontrolované mezinárodní organizace? Anebo je naopak třeba multilaterální spolupráci posílit tak, aby vedla k efektivnějšímu řešení rostoucí řady problému, jež překračují hranice států? Je vůbec myslitelný kompromis mezi plnou demokratickou participací a akceschopností? Jak těší toto dilema velké nevládní organizace? Jak by mohl vypadat globální systém "checks and balances"? Zástupci mezinárodních ekonomických institucí na konferencích BGG opakovaně připustili, že otázky po rozhodovacích mechanismech (tzv. governance) Světové banky, MMF

či Světové obchodní organizace jsou na mí stě. Jaké reformy mezinárodní ekonomické a politické správy se nabízí? Proč mají tak malou šanci na úspěch? Je zvýšení vyjednávacích schopností rozvojových zemí a užší zahrnutí nevládních organizací odpovědí na volání po větší demokratičnosti globálního řízení? Je vůbec možné demokraticky rozhodovat ve skupině takřka dvou stovek zemí? A nevede to pak ke snížení akceschopnosti, čehož se po rozšíření mnozí obávají u EU, či zablokování organizace parciálními zájmy nedemokratických šíl, z čehož je často obviňovaná OSN? Může v současné mocenské konstelaci tato dilemata překonat nějaké nové forum, jaké např. navrhovali účastníci loňského workshopu o GPG? Jaká by mohla a měla být role globální občanské společnosti v procesu politického rozhodování o globalizaci?

Jedním z ústředních dilemat globalizace je rozpor mezi potřebou globálních řešení a potřebou lokální politické kontroly. Do jaké míry se daří různým multilaterálním institucím naplňovat principy subsidiarity? Do jaké míry se daří bezpočtu aktérů globální občanské společnosti vskutku koordinovat své úsilí, cíleně prosazovat konkrétní politické změny? Dává občanská společnost vzniknout nové politice? Anebo jsou postoje NGOs příliš idealistické, odtažené skutečnému životu, prakticky neproveditelné - lze globální změny prosadit demokraticky a nenásilně mimo rámec tradiční politiky? Existují například úspěšné alternativy WTO - příklady lokálního, spravedlivého a udržitelného obchodu? Do jaké míry je možné jednotlivé ostrůvky pozitivní deviance využít k systemovějšímu řešení? A naopak jsou dnešní mezivládní organizace vůbec s to získat od národních vlád mandát, příslib spolupráce a podporu k účinnému odstraňování globálních problémů? Není onen zakopaný pes nakonec v nedostatku odvahy, demokracie a konzistentnosti v politikách národních? A nespočívá hlavní role globální občanské společnosti právě v účinné mobilizaci, zvyšování občanské účasti na politickém životě a prosazování alternativních strategií na národní úrovni?

3. Občanská společnost a globální ekonomika - kritika nebo spolupráce?

Občanská společnost v každé zemi představuje také zásobárnu solidarity, spolupráce a pomoci. Rodí sociální kapitál a dokáže mobilizovat netušené lidské a jiné zdroje. Globální občanská společnost generuje dodatečné zdroje a zprostředkovává rozvojovou pomoc pro chudé země, slabé regiony a občany kdekoliv, kteří se ocitli na okraji globální ekonomiky. Avšak není na globální ekonomice závislá daleko více, než globální ekonomika na občanské společnosti? Vede ekonomická globalizace k rozmachu či spíše úbytu globální občanské společnosti? A naopak nešíří se ekonomická globalizace i díky globalizaci občanské společnosti? Ovlivňuje tržní logika způsob, jakým se chovají, řídí a myslí i velké nevládní organizace? Jak rozdílné jsou představy o změně kurzu globalizace, strategie změny a překážky pro změnu u různých aktérů globalizace a mohou investice do rozvoje sociálního kapitálu tyto propasti překonat?

Je globální občanská společnost schopná nějak ovlivnit světové toky zdrojů? Je schopna zmobilizovat zdroje pro rozvoj v zemích, jimž se investice úzkostlivě vyhýbají? Mohou fungovat globální partnerství pro rozvoj mezi nevládními organizacemi, vládami a podnikatelským sektorem? Za jakou cenu? Může občanská společnost spoléhat na podporu od soukromého sektoru i tehdy, když jeho fungování vystavuje nevybíravé kritice? Nejsou globální partnerství jen vítanou PR příležitostí pro TNC? Vítaným odpoutáním pozornosti od neschopnosti bohatých vlád přesvědčit vlastní občany o potřebě rozvojové pomoci a řešení globálních problémů? Proč nejsou vlády s to dostát svým závazkům a své zodpovědnosti vzhledem k Rozvojovým cílům tisíciletí – jak je k tomu přimět? Je občanská společnost s to vyburcovat země bohatého severu k větší solidaritě a pomoci zemím chudého jihu? Je schopna prolomit vzrůstající se étos "něco za něco" či probudit pocity morálního či historického dluhu? Anebo je třeba řešení všech globálních problémů účinně reinterpretovat

čistí v intencích osvíceného vlastního zájmu a promítnout je do ekonomických pravidel? Rovnice rozvojové pomoci a spolupráce má však dvě strany. Je významnější globální přerozdělování možné bez kladení podmínek těm, k nimž zdroje směřují, bez kritizované "kondicionality" ve světě financí a "vázanosti" ve světě rozvojové pomoci? Kdo a jak by o nich měl rozhodovat? Je možné bez demokratizace a reformy veřejných politik mnoha chudých zemí? Avšak je demokratizace a silná občanská společnost předpokladem ekonomického rozvoje či spíše jeho důsledkem? Neměl by pak rozvoj občanské společnosti a sociálního kapitálu být hlavní prioritou v programech rozvojové pomoci? Nevyžadují ale udržitelné investice do jiných forem kapitálu, aby se občanská společnost zasazovala o změnu ekonomické logiky, pravidel už doma na severu?

--

Shrnutí

Civil Society in a Globalized World was the topic of the eighth annual conference organized by the Forum 2000 Foundation under the auspices of president Václav Havel. The conference was the third held as a part of the Bridging Global Gaps project series. During Forum 2000's initial two years, participants discussed the international trade regime, international debt and insolvency, global public goods, corporate regulation, and other issues. This year, representatives of international organizations, governments, business, and civil society were invited to engage in debates about globalization that identify profound gaps, examine how consensus could be built, and suggest steps forward.

Participants of the 2004 conference altered the focus of the conference in two notable ways. First, discussions moved from merely the analysis of global issues towards a consideration of processes available for addressing them through global governance. Secondly, after identifying the gaps between civil society and other global stakeholders, the conference provided a space for critical reflection on the scope of global civil society itself and the roles it can play in global governance.

The Process of Dialogue

The facilitation in workshops fostered inclusiveness and the potential for common ideas to emerge. The conference was driven by a belief that a structured and participatory approach to problem solving can bring new insights, broader ownership of the discussions, as well as deeper involvement and commitment to follow-up. The openness of the talks created a learning experience.

Workshops

Three workshops, based on pre-circulated position papers and hosted by a team of facilitators and experts, discussed (1.) the relationship between civil society and politics, (2.) civil society and global economy, and (3.) the gap between democracy and efficiency. The workshops produced brief reports identifying the problems discussed and outlining next steps to be taken.

1. Civil Society: Rights, Legitimacy, and Enabling Environments

Legitimacy of civil society comes from rights. The notion of rights - political and civil rights as well as economic, cultural, and social rights – provides legitimacy for the existence of civil society. Yet, it was recognized that these rights do not necessarily provide legitimacy for the actions or recommendations that arise from civil society. Participants also discussed the necessity of enabling the environment in which civil society can flourish.

As a result of the workshop on civil society and politics, a list of twenty components was compiled that constitute such an enabling environment for civil society. It was agreed that conditions such as freedom of information, having a culture of public association and social capital, and fostering the engagement of marginalized groups are not only a basis for civil society but are preconditions for robust democracy. Civil society was thus viewed as a crucial force of democratization. Those in the workshop agreed international institutions and national governments should cooperate with civil society organizations when making policy. Also, support for civil society should be recognized in a nation's fiscal policy.

However, some participants mentioned that civil society can be seen as a western concept not easily replicable in non-western cultures and environments. For instance, states with dysfunctional social structures and extreme poverty were discussed as examples of situations in which the very existence of civil society is in danger.

2. Global Governance: Trust, Leadership, and Participation

A crucial question facing global governance revolves around the need to react quickly and efficiently to growing global problems while ensuring democratic participation in designing the solutions. Participants agreed that leadership based on trust makes for the smooth functioning of global governance. Trust is what enables people to accept necessary, sometimes unpopular steps, while providing legitimacy to the institutions designed to implement them. Trust can be built only if the requirements of honesty, transparency, and accountability are met. Civil society is a crucial component in the foundation on which trust is built and leadership legitimized.

Regarding the issue of new leadership, a concrete proposal was brought, which several delegates agreed to pursue in their respective positions in the future. The proposal designs a structure for civil society to steer global governance. The goal of the proposal is to pressure nation states to deliver rapid action on global problems. Forum 2000 Foundation was urged to endorse the idea and possibly host the initial meeting of the new project.

Numerous questions regarding effective global problem solving were raised and remain unanswered. How can a global citizenship evolve that would hold nation states accountable to global problems? How can we hold accountable countries other than our own?

3. Global Economy: A Democratic and Ethical System

The relationship between civil society and global economy became the topic of the third workshop. The workshop set out to define what a democratic, ethical and sustainable economic system would look like. Basic human rights such as access to clean water, food, and a sustainable income were identified as crucial minimal components. Opportunities for education, medical, and social services were added to the basic requirements. Extra vigilance would be given to the protection of these rights for women and minorities. Then, the workshop suggested, political participation by the recipients of these requirements would soon to follow.

A key issue contested was the degree to which any system based on globally deregulated competition can ever deliver security and sustainability. While there were both value-based and analytical differences on this question, discussion centered on the hope and the likelihood that economic protectionism would increase. Therefore, the workshop recommended that a future conference should devote concerted energy on examining ways to protect human rights in order to sustain global economy.

Continuing discussion focused on fair trade and the extent to which consumer politics is central to an equitable and democratic economic system. Fears were expressed that consumer-based politics may obscure the responsibilities for fair trade that are incontrovertibly born by the government and international organizations. Therefore, those involved the workshop proposed that all products should be labeled in ways that make transparent the chain between producer and consumer. Goods should reveal information about the profit distribution of the retail price (i.e., what percentage of the price goes to the seamstress, how much to the corporation whose name the article carries, how much to the distributor, etc) in addition to carrying information about the labor conditions in which they were made. In this way, individual consumers can enact their own ethical choices. Also, decision makers in business and government institutions would have the opportunity to make more informed decisions about what and who to support.

Issues Agreed on in All Three Workshops

Civil society as a source of legitimacy

Civil society is a source of soft power. It has a role in legitimizing or de-legitimizing current institutions and processes. A question of deeper involvement of civil society in global governance was widely seen as a project in which increasingly more political capital should

be invested on national and international levels. It was also agreed that if governance is to effectively address pressing global problems, it will have to adopt some of the characteristics of civil society such as its flexibility, mobilizing potential, and horizontal structure. Already, new leaders in governments, international organizations, and business are consulting civil society to improve their performance and legitimacy.

Accountability to social and economic rights

Human rights, and in particular economic and social rights, stand at the center stage of global governance. Civil society can flourish in an environment not only where basic political freedoms are met, but also where economic security and social responsibility are ensured.

Transparency and self-reflection

While participants called for improvements in both national and international political environments, numerous concerns were voiced towards civil society organizations as well. It has been noted that civil society organizations and non-governmental organizations should improve their accountability and transparency standards. The critique civil society properly generates should be matched by a corresponding measure of self-reflection.

--

Doprovodný program

PERSPEKTIVY OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI V SOUČASNÉM RUSKU

Moderátor: Jan Urban

Termín: 19.10. 2004 11.00

Místo: Smetanova síň v Obecním domě, náměstí Republiky , Praha 1

Organizátor: Nadace Forum 2000

Poznámka: Kulatý stůl je součástí konference Forum 2000: Mosty přes globální propasti

OTEVŘENÉ FÓRUM PRO VEŘEJNOST

Příležitost pro zájemce z publika vyjádřit své názory nebo představit návrhy týkající se témat konference.

Technologie otevřeného prostoru - "Open Space"

- Jednoduchý a účinný způsob podněcování efektivní pracovní konverzace.
- Metodologický nástroj umožňující skupinám všech velikostí řešit i značně složité problémy ve velmi krátkém čase formou sebe-organizování.
- Účinný skupinový proces, který přispívá k pozitivní transformaci v organizacích, zvyšuje jejich produktivitu, napomáhá k tvůrčím řešením, vylepšuje komunikaci a podporuje spolupráci.
- Tento proces pomáhá organizacím a komunitám identifikovat důležité problémy, vyjádřit svoje zájmy, učit se jeden od druhého a - když je to vhodné - přijmout kolektivní odpovědnost za nalezení řešení.
- Cílem této techniky je poskytnout lidem čas a prostor, aby se mohli tvůrčím způsobem zabývat problémy, které se jich týkají. Agenda je tvořena lidmi, kteří mají touhu a odhodlání ji prosadit. Obvykle mítinky "Open Space" představují neopakovatelnou zkušenost pro zapojené jednotlivce i skupiny.
- Technika bývá užitečná v nejrůznějších podmínkách včetně strategického rozhodování o dalším postupu, plánování budoucnosti, řešení konfliktních situací, podpory morálky, porad, komunitního plánování a spolupráce.

Termín: 19. 10. 11.00 - 12.30

Místo: Palackého salónek v Obecním domě

Organizátor: organized by the Forum 2000 Foundation

Poznámka: Přístupné pouze pozorovatelům konference

VÝSTAVA KNIH "MIND THE GAPS"

V průběhu konference probíhá na mezipatře u šaten výstava knih.

Na letošní prezentaci věnovala knihy tato nakladatelství a instituce:

Ano pro Evropu, Praha, www.anoproevropu.cz

Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Brno, www.cdkgbrno.cz

Nakladatelství Dokořán, Praha, www.dokoran.cz

Sociologické nakladatelství, Praha, www.slou-knihy.cz

Vystavené knihy je možné objednat či zakoupit.

Rádi bychom také poděkovali našim delegátům za jejich cenné příspěvky.

LZE EXPORTOVAT DEMOKRACII? MOŽNOSTI DEMOKRATIZAČNÍCH AKTIVIT VE VÝCHODNÍ EVROPĚ

Termín: 15.10. 2004 18:15

Místo: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Opletalova 26, 110 00 Praha 1

Organizátor: Asociace pro mezinárodní otázky

Poznámka: Diskuse bude probíhat v angličtině

PŘEDKONFERENCE SEMINÁŘ

Hosté: Jeremy Hobbs, Mary Kaldor a další delegáti konference Forum 2000: Mosty přes globální propasti

Termín: 17. 10. 200 16:00 - 18:00

Místo: New York University, Prague, Malé náměstí 2, Praha 1, třída Kellner

Organizátor: Nadace Forum 2000 ve spolupráci s Pražským institutem pro globální politiku Glopolis

Poznámka: Diskuse bude probíhat v angličtině

NEVLÁDNÍ PROCES SPOLEČENSTVÍ DEMOKRACIÍ

Termín: 18.10. 2004 10.00 - 17.00, 19.10. 2004 10.00 - 12.30

Místo: Jídelny II Obecního domu

Organizátor: Corporación Participa ve spolupráci s Nadací Forum 2000

Poznámka: Workshop bude probíhat v angličtině

NADCHÁZEJÍCÍ VOLBY VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH

Host: John Shattuck

Bývalý velvyslanec Spojených států v České republice, působil také jako viceprezident Harvardské univerzity a poradce ministra zahraničí USA za vlády prezidenta Clintona. Za svou práci v Clintonově administrativě obdržel roku 1998 Mezinárodní cenu lidských práv bostonské Asociace Organizace spojených národů. V současné době působí jako výkonný ředitel Kennedy Library and Foundation. Je autorem knihy: Freedom on Fire: Human Rights Wars and the Roots of Terrorism.

Termín: 18.10. 2004, 17:30

Místo: New York University, Prague, Malé náměstí 2, Praha 1, třída Gellner

Organizátor: New York University, Prague

Poznámka: Diskuse bude probíhat v angličtině

PROBLÉMY SOUČASNÉ LATINSKÉ AMERIKY

Termín: 18. 10. 2004, 17:30

Místo: Filosofická Fakulta University Karlovy, Hybernská 3, Praha 1

Organizátor: Středisko ibero-amerických studií, Filosofická Fakulta University Karlovy

Poznámka: Diskuse bude probíhat ve španělštině

ROZVOJ A GLOBÁLNÍ ŘÍZENÍ. 3 POHLEDY NA MOŽNÉ REFORMY

Moderátor: Martin Ehl

Termín: 18. 10. 2004 17.30

Místo: CERGE-EI, Ulice Politických vězňů 7, Praha 1

Organizátor: Asociace pro mezinárodní otázky společně s Nadací Člověk v tísni

Poznámka: Diskuse bude probíhat v angličtině

JAK PUTINOVY REFORMY ZMĚNÍ RUSKO

Host: Grigory Yavlinsky

ekonom a politik, v letech 1993 - 2003 poslanec ruské Dumy. Je jedním ze zakladatelů politické strany Jablko, které předsedá. Jako předseda správní rady působí také v moskevském nevládním Centru pro ekonomický a politický výzkum.

Termín: 19.10. 2004, 17:30

Místo: Ústav mezinárodních vztahů, Nerudova 3, Praha 1

Organizátor: Asociace pro mezinárodní otázky

Poznámka: Diskuse bude probíhat v angličtině

POLITIKA A ŽENY, ŽENY A POLITIKA

Host: Magdalena Vášáryová

Absolvovala studium sociologie na Filosofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, od r. 1971 působila jako divadelní a filmová herečka. V r. 1990 byla jmenována velvyslankyní ČSFR v Rakousku. Po rozdělení Československa v r. 1993 vedla Společnost pro zahraniční politiku Slovenska. V květnu 1999 kandidovala ve slovenských prezidentských volbách. V současnosti působí jako velvyslankyně Slovenska v Polsku

Moderátor: Alena Králíková nebo Michaela Marksová-Tominová

Termín: 19.10. 2004 17.30

Místo: Gender Studies, o.p.s., Gorazdova 20, Praha 2

Organizátor: Gender Studies, o.p.s.

JAK ZVRÁTIT GLOBALIZACI. BESEDA S COLINEM HINESEM, AUTOREM KNIHY LOCALIZATION: A GLOBAL MANIFESTO

Host: Colin Hines

Člen Mezinárodního fora o Globalizaci a autor bestselleru Lokalizace: Globální manifest. Předtím byl koordinátorem sekce pro mezinárodní ekonomiku v Greenpeace International. V poslední době se zaměřuje na negativní dopady mezinárodního obchodu a na potřebu vyřešit tyto problémy přechodem od globalizace k lokalizaci.

Termín: 20.10. 2004, 15:30

Místo: Hotel Praha, Sušická 20, Praha 6

Organizátor: Asociace pro mezinárodní otázky

Poznámka: Diskuse bude probíhat v angličtině